

**Initiativärende om omhändertagandet av en intagen i arrestavdelningen i häktet Kronoberg; bl.a. frågan om ansvarsfördelningen mellan polisen och Kriminalvården avseende intagnas sjukvård. Kriminalvården kritiseras för bristande dokumentation.**

**Beslutet i korthet:** En man som greps och placerades på arrestavdelningen i häktet Kronoberg efter ett lägenhetsbråk hade allvarliga fysiska skador. Trots att han vid upprepade tillfällen bad om läkarvård dröjde det ungefär åtta timmar innan han undersöktes av läkare och transporterades till sjukhus. Arrestplatserna drivs av Kriminalvården för polisens räkning. Enligt en upparbetad praxis har polismyndigheten ombesörjt att intagna på arrestavdelningen som varit i behov av läkarvård fått sådan vård. Ansvar för dessa intagnas sjukvård har inte varit tydligt reglerad i överenskommelsen mellan myndigheterna. ChefsJO uttalar i beslutet att hon förutsätter att myndigheterna reglerar nu gällande ordning i en skriftlig överenskommelse och att det utarbetas skriftliga rutiner för dokumentation kring bl.a. intagnas behov av läkarvård. I beslutet kritiseras Kriminalvården för brister i dokumentationen av viktiga händelser under den aktuella intagnes vistelse i arrestavdelningen.

**Bakgrund**

I en anmälan, som kom in till JO den 10 februari 2012, gjorde AA gällande att polismän och tjänstemän inom Kriminalvården, häktet Kronoberg, agerat felaktigt vid myndighetsutövning. Han anförde bl.a. följande.

Under ett lägenhetsbråk blev han misshandlad av en eller flera personer som bl.a. hoppade och/eller sparkade på hans buk. Misshandeln resulterade i kraftiga smärtor i buken, inre blödningar och en söndertrasad bukspottskörtel. När han anlände till häktet Kronoberg bad han vid upprepade tillfällen om att få läkarvård för sina skador, vilket han nekades av häktespersonalen. Personalen uppträdde mycket nonchalant och tog ingen hänsyn till de sjukdomssymptom som han uppvisade. Personalen sade bl.a. åt honom att ”sluta larva sig” och när han kallade på hjälp efter att han kräkts i cellen sade en vårdare ”vad fan, har du spytt på golvet, ditt svin?”. Han fick beskedet att han inte skulle få träffa någon läkare utan att det skulle komma en sjuksyster någon gång under morgonen. När sjuksköterskan kom erbjöds han endast smärtstillande läkemedel och när han blev arg och försökte påtala allvaret i sitt tillstånd gick hon därifrån. När han väl fick träffa en läkare var denne mycket kritisk till den övriga personalens agerande. Läkaren ombesörjde att AA transporte-

rades till sjukhus med ambulans. Enligt läkaren på Huddinge sjukhus var hans skador livshotande och om han inte hade fått vård i tid hade han avlidit av sina skador.

Dåvarande justitieombudsmannen Hans-Gunnar Axberger beslutade den 22 februari 2012 (JO:s dnr 910-2012) enligt 18 § lagen (1986:765) med instruktion för Riksdagens ombudsmän att överlämna anmälan till Åklagarmyndigheten, Riksenheten för polismål, för handläggning.

T.f. chefsåklagaren BB beslutade den 28 februari 2012 att inleda förundersökning avseende misstanke om tjänstefel. Han beslutade den 10 maj 2012 att lägga ned förundersökningen. Såvitt gäller Kriminalvården anförde BB att det beträffande målsägandens vistelse på häktet inte varit möjligt att få klarhet i vilka personer på häktet som haft kontakt med målsäganden och att vidare utredningsåtgärder inte kan antas förändra utredningsläget. Åklagarens beslut och utredning översändes till JO.

### **Initiativet**

Efter genomgång av handlingarna i ärendet beslutade dåvarande chefsjustitieombudsmannen Cecilia Nordenfelt den 30 maj 2012 att inom ramen för ett initiativ-ärende utreda omhändertagandet av AA i häktet Kronoberg.

### **Utredning**

Efter remiss anförde Kriminalvårdens huvudkontor, genom generaldirektörens ställföreträdare CC, följande.

---

#### **Sakförhållanden**

Uppgifter om sakförhållandena har hämtats in från region Stockholm som i sin tur hämtat in uppgifter från häktet Kronoberg. All personal som tjänstgjorde vid häktet Kronoberg vid den aktuella tidpunkten har hörts. Genom utredningen har sammanfattningsvis följande kommit fram.

AA greps av polis den 12 mars 2011 kl. 5.30 och ankom till häktet Kronoberg kl. 6.15. Han externplacerades vid Huddinge sjukhus samma dag. Det saknas dokumentation om tidpunkten för transporten till sjukhuset. Kriminalvården har inte heller lagt upp någon sjukjournal avseende AA. Vid det aktuella tillfället fanns det ingen läkare i tjänst på häktet Kronoberg. AA försattes på fri fot den 14 mars 2011.

#### **Författningsbestämmelser**

Enligt 5 kap. 1 § häkteslagen (2010:611) ska en intagen som behöver hälso- och sjukvård undersökas av en läkare. Läkare ska också tillkallas om en intagen begär det och det inte är uppenbart att en sådan undersökning inte behövs. En intagen som behöver hälso- och sjukvård ska vårdas enligt de anvisningar som ges av läkare. Om en intagen inte kan undersökas eller behandlas på ett lämpligt sätt i förvaringslokalen, ska den allmänna sjukvården anlitas. Om det behövs, ska den intagne föras över till sjukhus.

Enligt 5 kap. 1 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd för häkte (KVFS 2011:2) (FARK Häkte) ska en intagen, i anslutning till att han eller hon tas in i häkte, tillfrågas om sitt hälsotillstånd. Den intagne ska så snart som möjligt ges

möjlighet att få sin hälsa undersökt av en sjuksköterska, om en sådan undersökning inte har genomförts i ett annat häkte eller i anstalt.

Enligt 5 kap. 3 § FARK Häkte ska den intagne omedelbart få sjukvård vid akut sjukdom eller skada.

#### **Kriminalvårdens bedömning**

Kriminalvården har kunnat konstatera att AA inte har varit i kontakt med någon av Kriminalvårdens läkare. All personal som tjänstgjorde under AA:s vistelse i häktet Kronoberg har hörts med anledning av uppgifterna i anmälan. Ingen minns AA eller det skeende som han beskriver. Kriminalvården är av uppfattningen att personalen definitivt skulle ha kommit ihåg ett skeende som det som AA beskriver, trots att det förflutit avsevärd tid.

Mot bakgrund av att personalen vid häktet är väl förtrogna med gällande regelverk framstår det inte som sannolikt att AA behandlats på det sätt som han gör gällande.

Efter genomförd utredning har det dock inte heller gått att vederlägga AA:s påståenden. Kriminalvården bedömer att det inte går att med ytterligare utredning komma till klarhet i frågan.

AA yttrade sig över remissvaret. Han anförde därvid i huvudsak följande. Den läkare som undersökte honom i häktet heter DD och kom från Stockholms Akutläkargrupp AB. Ambulansen kom till häktet den 12 mars 2011 kl. 13.25, lämnade häktet kl. 13.38 och ankom till S:t Görans sjukhus kl. 13.42. AA bifogade även kopia av en remiss som den ovan nämnda läkaren skrev den 12 mars 2011, patientjournalen från Ambulanssjukvården Stockholms län daterad den 12 mars 2011 och journalblad från S:t Görans sjukhus daterad samma dag. Av handlingarna framgår bl.a. de uppgifter som redovisats ovan. Vidare framgår bl.a. att AA hade en relativt stor laceration (sönderslitning) i bukspottskörteln.

Kriminalvården anmodades därefter att yttra sig över det som AA anført i sitt yttrande till JO.

I det kompletterande remissvaret anförde Kriminalvårdens huvudkontor, genom chefsjuristen EE, följande.

Vid häktet Kronoberg fanns vid det aktuella tillfället 32 så kallade arrestplatser, platser som enbart är avsedda för personer som är anhållna eller intagna enligt lagen (1976:511) om omhändertagande av berusade personer. Dessa platser drivs av Kriminalvården för polisens räkning. Kriminalvården bistår med praktiska göromål, såsom bevakning och matutdelning. Det är dock polisen som tillhandahåller läkarevård genom att vid behov ringa efter särskilda konsultläkare. Kriminalvården vidhåller därför att Kriminalvården, vid det aktuella tillfället, inte hade någon läkare i tjänst vid häktet Kronoberg. Den läkare som förekommer i ärendet har anlitats av polisen. Det är även polisen som har ombesörjt transporten av AA till sjukhus.

Vid den aktuella tidpunkten fördes inte någon dokumentation vid häktet beträffande gripna och anhållnas hälsotillstånd. Gripna och anhållna besöktes bara av sjukvården i det fall personal särskilt bad dem att söka upp en specifik intagen, sådana kontakter dokumenterades dock inte. Detta är förklaringen till avsaknaden av dokumentation inom Kriminalvården kring AA:s hälsotillstånd. Någon dokumentation kring transporten till sjukhus fördes inte inom Kriminalvården eftersom transporten genomfördes av polisen. Kriminalvården beklagar dessa brister som numera har åtgärdats. Enligt Kriminalvårdens mening är det naturligtvis inte tillfredsställande att myndigheten inte kan lämna grundläggande information om personer som har vistats i myndighetens lokaler, oavsett längden på vistelsen. Häktet Kronoberg har numera ändrat

rutinerna för dokumentation i sjukjournalen så att *varje* kontakt med häktets sjuksköterska dokumenteras i klientens sjukjournal, även beträffande gripna och anhållna.

Kriminalvården ifrågasätter inte att AA, på grund av sina hälsoproblem under vistelsen vid häktet Kronoberg, har varit i behov av sjukvård. I utredningen av ärendet har Kriminalvården inte funnit belägg för att AA bemötts olämpligt av personalen vid häktet Kronoberg eller att han nekats den sjukvård som han har varit i behov av.

Därefter anmodades Rikspolisstyrelsen att yttra sig över polisens ansvar under den tid AA vistades i arrestlokalen i häktet Kronoberg.

I remissvaret anförde Rikspolisstyrelsen, genom rikspolischefen Bengt Svenson, följande. (Det i remissvaret omnämnda yttrandet från Polismyndigheten i Stockholms län återges i delar längre fram i beslutet.)

#### Ärendet

---

Rikspolisstyrelsen hänvisar till den redogörelse som Polismyndigheten i Stockholms län lämnat i sitt yttrande, som här bifogas, gällande de närmare omständigheterna i ärendet.

#### Rättslig reglering

Av 1 kap. 1 § häkteslagen (2010:611) framgår att lagen innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut om häktning och vissa andra tillfälliga frihetsberövanden i häkte eller annan förvaringslokal. Bestämmelserna avser bl.a. hälso- och sjukvård.

Enligt 1 kap. 2 § häkteslagen gäller lagen bl.a. den som är häktad, anhållen eller gripen på grund av misstanke om brott.

Av 1 kap. 3 § häkteslagen följer att lagen gäller, om inte annat föreskrivs i lag eller annan författning, också den som är intagen i en polisarrest för förvar.

Enligt 1 kap. 4 § häkteslagen ska varje intagen bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.

Av 1 kap. 5 § häkteslagen följer att verkställigheten ska utformas så att negativa följder av frihetsberövandet motverkas. I den utsträckning det är lämpligt och den intagne samtycker till det, ska åtgärder vidtas för att ge honom eller henne det stöd och den hjälp som behövs.

---

Av 1 § häktesförordningen (2010:2011) följer att förordningen gäller den som omfattas av 1 kap. 2 och 3 §§ häkteslagen.

Enligt 5 § häktesförordningen ska det för varje intagen föras en journal som dokumenterar den intagnes verkställighet.

#### Rikspolisstyrelsens bedömning

Rikspolisstyrelsen ställer sig i allt väsentligt bakom det polismyndigheten anför i sitt yttrande.

AA var satt i arrest i häktet Kronoberg. Häktets lokaler tillhör Kriminalvården. Liksom Polismyndigheten i Stockholms län konstaterar Rikspolisstyrelsen att Kriminalvårdens ansvar för de intagna på häktet följer lag och att detta ansvar inte går att avtala bort.

Av 5 kap. 1 § häkteslagen framgår att en intagen som behöver hälso- och sjukvård ska undersökas av läkare. Läkare ska också tillkallas om en intagen begär det och

det inte är uppenbart att en sådan undersökning inte behövs. Detta oaktat har polismyndigheten enligt en upparbetad praxis att efter underrättelse från Kriminalvården ombesörja att läkare tillkallas till häktet eller att den intagne förs till sjukvårdsinrättning. För att en sådan ordning ska fungera krävs naturligtvis att polisen uppmärksammas på om någon behöver sjukvård.

Av handlingarna i ärendet framgår att AA:s tillstånd var allvarligt. Rikspolisstyrelsen beklagar att det dröjde innan AA:s behov av hjälp hörstammades och han kom under vård.

Rikspolisstyrelsen anser att den bristfälliga hanteringen av ärendet är allvarlig och att det är av vikt att åtgärder vidtas för att det inte ska kunna hända igen.

Rikspolisstyrelsen förutsätter att Polismyndigheten i Stockholms län och Kriminalvården reglerar nu gällande ordning att Kriminalvården driver arrestplatser för myndighetens räkning i en skriftlig överenskommelse.

Styrelsen förutsätter också att man genom interna föreskrifter säkerställer dels att samtliga kontakter mellan polismyndigheten och Kriminalvården gällande intagna dokumenteras, dels att även av polismyndigheten vidtagna åtgärder dokumenteras.

I underyttrandet från Polismyndigheten i Stockholms län anförde biträdande läns-polismästaren FF bl.a. följande.

- - -

Polismästardistriktet (*City polismästardistrikt, JO:s anm.*) anser mot bakgrund av det ovan anförda att Kriminalvården ansvarar för häktet Kronoberg med dess lokaler, personal och intagna. Polismyndighetens personal befinner sig i andra lokaler och kan därför inte ha det fulla ansvaret för de frihetsberövade. Praxis har varit att om en gripen, anhållen eller omhändertagen person har behövt läkarvård så har detta ombesörjts av polismyndigheten, antingen genom att jourläkare har ringts in till häktet eller genom att den frihetsberövade har förts till sjukvårdsinrättning. För att polismyndigheten ska kunna göra detta krävs dock att polismyndigheten blir underrättad av personalen på häktet om att den intagne är i behov av läkarvård.

#### **Polismyndighetens bedömning**

Polismyndigheten har ombetts yttra sig över *myndighetens ansvar* under den tid anmälan vistats i arrestlokalen i häktet Kronoberg.

Av utredningen i ärendet framgår att den intagne greps den 12 mars 2011 kl. 5.30, att den intagne infördes till häktet Kronoberg kl. 6.00 och sattes i arrest kl. 6.22. Vidare framgår att arrestbefälet den 12 mars 2011 begärde läkarundersökning eftersom den intagne klagat på bröstsmärtor och att tillkallad läkares uppdrag påbörjades samma dag kl. 12.40 och avslutades kl. 13.00. Slutligen framgår att ambulans kom till häktet kl. 13.25 och att ambulansen, tillsammans med medföljande polis, avlämnade den intagne på sjukhus kl. 13.42.

Polismyndigheten konstaterar inledningsvis att den intagne vistats på häktet Kronoberg. Häkteslokalerna tillhör Kriminalvården. Kriminalvårdens ansvar för intagna på häktet följer bland annat av häkteslagen. Intagnas rätt till hälso- och sjukvård regleras i 5 kap. 1 § häkteslagen. Av bestämmelsen framgår att en intagen som behöver hälso- och sjukvård ska undersökas av läkare. Läkare ska också tillkallas om en intagen begär det och det inte är uppenbart att en sådan undersökning inte behövs.

År 1999 ingick polismyndigheten, City polismästardistrikt, en överenskommelse med Kriminalvården om att häktet Kronoberg mot en årlig kostnad skulle förvara gripna och omhändertagna vid operativa sidoenheter i Norrmalm för myndighetens räkning. Överenskommelsen omförhandlades år 2004 och år 2005. År 2008 sade Kriminalvården upp överenskommelsen. Omförhandling av överenskommelsen ägde rum mellan åren 2009 och 2010, men ingen ny överenskommelse ingicks. Oaktat detta har parterna fortsatt att tillämpa överenskommelsen från år 2005. Av överenskommelsen framgår att Kriminalvården ansvarar för gripna som förvaras på häktet.

Polismyndigheten konstaterar att Kriminalvårdens ansvar för de intagna på häktet följer lag. Kriminalvårdens lagstadgade ansvar går inte att avtala bort. Kriminalvården har således ett lagstadgat ansvar för häktet med dess lokaler, personal och intagna. Av överenskommelsen mellan myndigheten och Kriminalvården framgår att Kriminalvården ansvarar för intagna som förvaras på häktet. I förevarande fall är det emellertid praxis att myndigheten, efter underrättelse från Kriminalvården, ombesörjer att läkare tillkallas till häktet eller att den intagne förs till sjukvårdsinrättning. Myndigheten har således i praktiken åtagit sig ett ansvar som går utöver vad som följer av lag. I förevarande fall har läkare tillkallats, läkaren har undersökt den intagne varefter den intagne förts till sjukhus. Myndigheten har således fullgjort det ansvar som myndigheten åtagit sig enligt gällande praxis.

Mot bakgrund av vad som framkommit i ärendet anser polismyndigheten att den nu gällande ordningen, dvs. att Kriminalvården driver arrestplatser för myndighetens räkning, bör regleras i en skriftlig överenskommelse. För att tillförsäkra att intagnas rättigheter enligt gällande författningar och föreskrifter tillgodoses bör ansvaret för de intagna tydliggöras i överenskommelsen. För att åstadkomma detta uppdrar myndigheten till chefen för City polismästardistrikt att inleda diskussioner med Kriminalvården och därigenom verka för att en skriftlig överenskommelse nås mellan parterna. Vidare anser myndigheten att samtliga kontakter mellan Kriminalvården och myndigheten, samt av myndigheten vidtagna åtgärder t.ex. tidpunkt för begäran om läkarundersökning, gällande intagna ska dokumenteras. Även i denna del uppdras till chefen för City polismästardistrikt att tillse att interna föreskrifter upprättas för att säkerställa sådan dokumentation.

AA yttrade sig över remissvaret.

## **Bedömning**

### **Ansvarsfördelningen mellan polisen och Kriminalvården**

Kriminalvården och Rikspolisstyrelsen har i sina yttranden redogjort för de regler som aktualiseras i ärendet.

Inledningsvis kan konstateras att AA vid det aktuella tillfället var gripen och placerad på arrestavdelningen i häktet Kronoberg. Eftersom häktets lokaler tillhör Kriminalvården, är det Kriminalvården som har ansvar för de som är intagna i häktet, oavsett om dessa är häktade, anhållna eller gripna. Av utredningen framgår att praxis har varit att om en gripen, anhållen eller omhändertagen person har behovt läkarvård så har detta ombesörjts av polismyndigheten, antingen genom att jourläkare har ringts in till häktet eller genom att den frihetsberövade har förts till sjukvårdsinrättning.

För att polismyndigheten ska kunna se till att den som är i behov av läkarvård får sådan vård krävs dock att personalen på häktet underrättar polismyndigheten om den intagnes behov. Det har i det aktuella ärendet inte kunnat klarläggas om och i så fall när och på vilket sätt polismyndigheten uppmärksammats på AA:s behov av att undersökas av läkare. Det är dock klarlagt att polismyndigheten tillkallat en läkare som undersökt AA och det måste därför anses utrett att häktespersonalen i något läge uppmärksammat polismyndigheten på AA:s behov av läkarvård. Eftersom AA:s tillstånd var allvarligt, ligger det nära till hands att anse att han borde ha kommit under läkarvård långt tidigare. Det är dock vanskligt att i efterhand göra den bedömningen, särskilt eftersom det saknas dokumentation om häktespersonalens

kontakter med AA och iakttagelser av hans fysiska tillstånd. Att det saknas dokumentation är naturligtvis en brist i sig, vilket jag återkommer till nedan.

Mot bakgrund av vad som framkommit i utredningen är det uppenbart att det måste klargöras hur ansvarsfördelningen mellan polismyndigheten och Kriminalvården ska se ut när det gäller intagna som är gripna, anhållna eller omhändertagna och som placerats på arrestavdelningen i häktet Kronoberg. Jag är kritisk till att frågan om sjukvård för dessa intagna inte varit tydligt reglerad mellan myndigheterna. Liksom Rikspolisstyrelsen förutsätter jag att Polismyndigheten i Stockholms län och Kriminalvården reglerar nu gällande ordning i en skriftlig överenskommelse.

#### Bemötandet av AA

Det är allvarligt när en intagen anser sig ha blivit utsatt för dåligt bemötande och förödmjukande behandling av personal inom Kriminalvården. Intagna har rätt att bli behandlade med aktning för sitt människovärde. AA:s uppgifter om att häktespersonalen uttalat sig nedsättande mot honom och nonchalerat honom när han bett om att få träffa en läkare har varken bekräftats eller vederlagts genom utredningen. Ytterligare utredningsåtgärder framstår inte som meningsfulla, och jag kan därför endast konstatera att det inte framkommit tillräcklig grund för kritik från min sida i denna del.

#### Krav på dokumentation

Av utredningen framgår att det saknas dokumentation kring flera viktiga händelser gällande AA:s vistelse i häktet Kronoberg. Bl.a. saknas det dokumentation om när, hur och på vilket sätt polismyndigheten underrättats om behovet av att tillkalla läkare, att AA träffade en läkare och att han externplacerades på sjukhus. Jag är kritisk till dessa brister i dokumentationen. Jag noterar att häktet Kronoberg – enligt remissvaret – numera har ändrat rutinerna för dokumentation i sjukjournalen så att *varje* kontakt med häktets sjuksköterska dokumenteras i den intagnes sjukjournal, även beträffande gripna och anhållna.

Liksom Rikspolisstyrelsen förutsätter jag att det genom interna föreskrifter eller skriftliga rutiner säkerställs *dels* att samtliga kontakter mellan polismyndigheten och Kriminalvården gällande intagna dokumenteras, *dels* att även åtgärder som vidtagits av polismyndigheten dokumenteras.

#### Uppföljning

Jag kommer att följa upp att Polismyndigheten i Stockholms län och Kriminalvården reglerar driften av arrestplatserna i häktet Kronoberg i en skriftlig överenskommelse och att denna överenskommelse också omfattar ansvaret för sjukvården för de intagna som placerats i arresten. Jag avser också att följa upp att Polismyndigheten i Stockholms län och Kriminalvården utarbetar skriftliga rutiner eller föreskrifter för dokumentation för dessa intagna. Av denna anledning önskar jag ta del av den överenskommelse som Polismyndigheten i Stockholms län och Kriminalvården träffar och de skriftliga rutiner eller motsvarande som utarbetas av respektive myndighet gällande här aktuella frågor.

## Övrigt

I den del av ärendet som berör polisen har jag samrått med justitieombudsmannen Cecilia Renfors.

Ärendet avslutas.